

عوامل محیطی مؤثر بر انتقال موفق ورزشکاران المپیک ایران از حرفه ورزشی به زندگی اجتماعی

ناهید کریمی^{۱*}، محمود گودرزی^۲، ابراهیم علیدوست قهفرخی^۳

تاریخ تصویب: ۱۴۰۰/۰۹/۰۹

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۰۶/۲۵

چکیده

هدف این تحقیق بررسی و شناخت عوامل محیطی مؤثر کشورمان بر روند انتقال ورزشکاران المپیک از حرفه ورزش به زندگی اجتماعی آنان به منظور یافتن راهبردهای مؤثر برای انتقال موفق آنان می‌باشد. روش پژوهش در این مطالعه، کیفی از نوع گراند تئوری با رویکرد اشتراوس و کوربین (نسخه ۲۰۱۴، ۱۹۹۸) با کمک از نرم‌افزار مکس کیو دی ۲۰۲۰ بود. جامعه‌ی این پژوهش در برگیرنده‌ی افرادی بود که در حیطه‌ی ورزش‌های المپیک، عملکرد و تجربه‌ی غنی داشتند، از جمله مدیران سازمان‌های المپیک، مربیان، ورزشکاران المپیک بازنشسته و اساتید علوم ورزشی. در این پژوهش مهم‌ترین ویژگی نمونه‌ها، داشتن تجربه و دانش یا تخصص مرتبط بود. مجموعه نمونه‌ها تا اشباع نظری به ۱۹ نفر رسید. کدهای اولیه ۹۴ مورد و پس از بررسی هم‌پوشانی‌ها و تعیین مؤلفه‌ها ۲۷ کد، ۲ مؤلفه اصلی ساختار / مدیریت و اجتماع / خانواده و ۱۲ ممو (یادداشت در صحنه)، بود که بر اساس آن بلوک عوامل محیطی مؤثر برگزار ورزشکاران المپیک ایران شکل گرفت. زیر مؤلفه و کدهای مربوط به مؤلفه ساختار و مدیریت سازمان‌های ورزشی، اهمیت اطلاع رسانی‌های بین‌المللی مرتبط و به موقع به ورزشکاران و فدراسیون‌های المپیک، توجه به نقش کلیدی و مؤثر مربی در این زمینه، اصلاح نظام آموزشی خاص قهرمانان ورزشی به دلیل شرایط خاص زندگی آن‌ها، اهمیت نقش و اهداف کمیسیون ورزشکاران کمیته ملی المپیک از بیشترین عوامل مؤثر شناخته شد. زیرمؤلفه و کدهای مربوط به مؤلفه محیط اجتماع و خانواده ورزشکار، تأثیر نتیجه‌گرایی مطلق در سطح جامعه، تأثیر نوع و سطح زندگی ورزشکار بر انتخاب نوع رشته ورزشی و در نهایت تأثیر بر روند انتقال، تأثیر سطح اقتصادی و سواد خانواده بیشترین تأثیر بر انتقال موفق تشخیص داده شد.

کلید واژه‌ها: انتقال شغلی ورزشکاران، گذار شغلی ورزشکاران، زندگی اجتماعی ورزشکاران، محیط زندگی ورزشکاران.

Email: hastinahid@yahoo.com

Email: mgoodarz@ut.ac.ir

Email: e.alidoust@ut.ac.ir

۱. دانشجوی دکتری مدیریت ورزشی، پردیس البرز دانشگاه تهران*

۲. استاد تربیت بدنی و علوم ورزشی، دانشکده تربیت بدنی و علوم ورزشی دانشگاه تهران

۳. دانشیار تربیت بدنی و علوم ورزشی، دانشکده تربیت بدنی و علوم ورزشی دانشگاه تهران

#. این مقاله برگرفته از رساله دکتری ناهید کریمی در رشته مدیریت راهبردی سازمان‌ها و رویدادهای ورزشی می‌باشد.

مقدمه

ورزشکاران بازیگران اصلی رقابت‌های ورزشی می‌باشند، رقابت‌هایی که در آن بازی‌های المپیک شکل می‌گیرد. سازمان‌های ورزشی و المپیک موظف هستند ورزشکاران خود را نه تنها در طول بازی‌ها بلکه در هر روز از سفر زندگی آنان تا بازی‌ها و حتی زندگی پس از آن در زمان بازنشستگی، حمایت نموده و ارتباط دائمی با آنها داشته باشند.

با توجه به تحقیقات صورت گرفته، یکی از چالش‌های اصلی ورزشکاران عرصه قهرمانی، ترکیب حرفه ورزشی خود با آموزش و یا کار می‌باشد، چرا که موفقیت در بالاترین سطح ورزش نیاز به تمرینات شدید و مسابقات زیادی در داخل و خارج از کشور دارد. بر اساس تحقیقات مختلف در این زمینه، عوامل اثر بخش در این خصوص در کشورهای مختلف متفاوت می‌باشد (راجر جکسون و همکاران، ۲۰۱۸: ۵۸).

لذا به منظور جلوگیری از وضعیتی که در آن استعدادها و نخبگان ورزشی مجبور به انتخاب بین آموزش و پرورش و ورزش و یا کار و ورزش هستند این چالش نمود پیدا می‌کند. سازمان‌ها و افراد مرتبط به ورزشکار باید برنامه‌های «حرفه‌ای دوگانه»^۱ که برای انتقال حرفه ورزشی ورزشکاران مفید می‌باشد طراحی و اجرا نمایند. برنامه‌هایی که اجازه کار یا آموزش را به وی بدهد، کسب شغل جدید بعد از حرفه ورزشی وی را افزایش دهد و همچنین موقعیت ورزشکار را حمایت و تضمین نماید. این مشکل در اکثر کشورهای دارای ورزش قهرمانی وجود دارد. آنها ممکن است فاقد چارچوب قانونی یا سیاست دولتی پایدار در این خصوص باشند. بنابر این راهنمایی‌های مستند می‌تواند برای توسعه و بهبود شرایط لازم برای حرفه پایدار مفید باشد (گروه کارشناسان آموزش و تمرین در ورزش اروپا، ۲۰۱۲: ۳).

کمیته بین‌المللی المپیک نیز به دلیل اهمیت موضوع ورزشکار به‌عنوان محوریت فعالیت‌های خود، علاوه بر تشکیل کمیسیون ورزشکاران، دارای واحد یا بخش ورزشکاران در IOC، و نیز بخش مجزایی در فعالیت‌های المپیک سولیداریتی^۳ می‌باشد که با تخصیص کمک‌های قابل توجه فنی، آموزشی و مالی به حمایت از آنان به خصوص در زمینه تقویت و حمایت می‌پردازد. در این راستا به کلیه سازمان‌های ذینفع خود به خصوص کمیته‌های ملی المپیک و فدراسیون‌های بین‌المللی ورزشی در دنیا نیز، ایجاد، اجرا و توسعه هرگونه فعالیت و برنامه‌ای را در این راستا توصیه نموده و خود نیز به سرعت حمایت می‌نماید (راجر جکسون، ۲۰۱۸: ۲۹).

با توجه به اهمیت موضوع و رایج بودن آن در ورزش خیلی از کشورها، طی سال‌ها همواره تحقیقات علمی بسیاری نیز در این زمینه صورت گرفته است. از جمله به چند مورد از آنها اشاره می‌گردد. جی روبرت و همکارانش^۴ (۱۹۹۸: ۵۲) در تحقیق خود با عنوان «ارائه مدلی برای درک و حل واکنش‌های دشوار به بازنشستگی از ورزش» نتیجه گرفتند، صرف نظر از قالب(های) خاص و ساختارهای موجود در انتقال ورزشکاران، تشویق آنان از سوی محیطی که در آن هستند، به‌عنوان یک نیروی محرک پیشرونده به سمت «تکمیل» شرح حال کاملی از خاطرات و واکنش‌های عاطفی نسبت به درگیری قبلی ورزشکار، تجارب انتقال و آینده نامشخص آن، مهم است. در عین حال، تشویق به ایجاد الگوهای رفتاری جدید (به‌عنوان مثال، مشارکت در آموزش ورزشکاران جوان) نیز مهم است، زیرا تأثیر زیادی بر رفتار شخصی ورزشکار بر ادراک و هویت خود دارد. سپس این و مشارکت‌های رفتاری جدید می‌تواند زمینه‌ای برای تأمل شخصی خود ورزشکار، تشویق وی به گفتگو با افراد نزدیک و مرتبط،

1. Dual Careers of Athletes

2. EU Expert Group "Education & Training in Sport"

۳. المپیک سولیداریتی یا همبستگی المپیک با نام لاتین Olympic Solidarity، مهم‌ترین کمیسیون کمیته بین‌المللی المپیک می‌باشد که در کنار بخش اجرایی با همین نام و با حضور افراد خبره، صاحب تجربه در جنبش المپیک و تعدادی از اعضاء کمیته بین‌المللی المپیک فعالیت‌های گسترده‌ای در سطح ورزش المپیک دنیا دارد. این کمیسیون با تأمین بودجه از محل پخش بازی‌های المپیک که بسیار قابل توجه می‌باشد، در پنج بخش شامل: ورزشکاران، مربیان، مدیران، ارزش‌های المپیک و همایش‌های المپیک از طریق کمیته‌های ملی المپیک، فعالیت‌ها و عملکرد اعضاء و سازمان‌های المپیک و به خصوص کمیته برگزاری بازی‌های المپیک را حمایت مالی و فنی می‌نماید. اطلاعات بیشتر را می‌توان از طریق وب سایت کمیته بین‌المللی المپیک کسب نمود.

<https://www.olympic.org/olympic-solidarity>

یکی از محققین حدود ۲۳ سال در بخش المپیک سولیداریتی کمیته ملی المپیک کشور مشغول بوده است.

4. J. Robert Grove and et all

حمایت از تعاملات گروهی و یا مشورت خصوصی با روانشناس ورزشی در این زمینه گردد. تحقیق کیفی فیسل ساپتو^۱ (۲۰۱۲: ۱۵)، تحت عنوان «انتقال شغلی ورزشکاران با استفاده از تجربه خود ورزشکاران در سیستم ورزشی سنگاپور» نشان داده است که ورزشکاران پس از پایان کار حرفه‌ای خود، برای مطابقت شیوه زندگی خود با نگرش اجتماعی دچار مشکلات حاد می‌شوند و این چالش در مطالعه بین فرهنگی توسط آفرمن و ناتالیا استمبولوا^۲ در سال ۲۰۰۲ نیز ثابت شده است. بسیار مهم می‌باشد که بررسی شود آیا این خاتمه داوطلبانه یا غیرداوطلبانه است و این که آیا سیستم ورزشی کشوری که ورزشکار در آن فعالیت می‌نماید، در روند انتقال آنها کمک می‌کند؟ نتیجه تحقیق مذکور نشان می‌دهد به رغم تغییر در دیدگاه توسعه حرفه‌ای ورزشی در دنیا، هنوز ضرورت تحقیقات بیشتر برای مطالعه اجزاء و ساختار آمادگی برای بازنشستگی در هر محیطی ضروری می‌باشد.

کمیته بین‌المللی المپیک نیز به‌عنوان بالاترین متولی جنبش المپیک با حساسیت بالا به‌صورت مستمر در حال بررسی و نظارت بر عملکرد بخش‌های مختلف مرتبط با ورزشکاران می‌باشد، لذا طی یک تحقیق یک ساله (۲۰۱۴: ۱۷)، دستورکاری تحت عنوان دستور کار المپیک^۳ ۲۰۲۰، را رسماً به‌عنوان نقشه راه به سازمان‌های المپیک تحت پوشش خود ارائه نمود، در این دستور کار، ضمن ارائه ۴۰ توصیه کلیدی برای کلیه سازمان‌های المپیک، به کمیته‌های ملی المپیک^۴ و فدراسیون‌های بین‌المللی ورزشی^۵ به‌عنوان اعضاء اصلی جنبش المپیک، توصیه ۱۸ خود را به حمایت از ورزشکاران اختصاص داده است.

در خصوص تأثیر افراد مرتبط و مؤثر در محیط فعالیت قهرمانان ورزشی، در تبیین هدف، در تحقیق انتقال شغلی توسط گوردون و لاول^۶ (۲۰۱۲: ۲)، تأکید شده است که بسیاری از مدیران ورزشی، مربیان، خود ورزشکاران و کسانی که از نزدیک با ورزشکاران (به‌عنوان مثال خانواده) در ارتباط هستند و از خصوصیات پیچیده شخصی و روانشناختی اجتماعی آنها آگاهی دارند با انتقال شغلی آنان درگیر می‌باشند. در این تحقیق نشان داده شده است که هنگام در نظر گرفتن خصوصیات محیط‌های قبل و بعد از گذار ورزشکاران، مدل شلسزبرگ (۱۹۸۱)، اثر بخشی سیستم‌های پشتیبانی داخلی و پشتیبانی سازمانی را تأیید می‌نماید.

در خصوص اهمیت نقش خود ورزشکار، عوامل مؤثر بر آن و نیز موضوع زندگی شخصی خود ورزشکار در طول و بعد از زندگی قهرمانی، همواره در کشورهای مختلف تحقیقات زیادی صورت گرفته و نتایج قابل توجهی نیز به‌دست آمده است، مدل استمبولوا^۷ (۲۰۰۳) که در تحقیق ۲۰۱۰ وی نیز آمده است، مشخص می‌کند که گذار ورزشکاران با مجموعه‌ای از خواسته‌ها یا چالش‌های خاصی نظیر آمادگی جسمانی بالاتری در ورزش حرفه‌ای مواجه است که باید با موفقیت انتقال یابد. برای مقابله با این چالش، عنوان شده است که می‌توان از منابع داخلی و خارجی محیط عملکرد ورزشکار استفاده کرد. عوامل خارجی مانند حمایت اجتماعی و مالی نیز می‌توانند روند مقابله را به‌همراه داشته باشند. این ایده‌ها توسط محققان دیگری نظیر مورفی (۲۰۱۰)، پیرسون و پتیپاس^۸ (۱۹۹۵)، تیلور و لاول^۹ (۱۹۹۰) نیز تأیید می‌گردد. بر این اساس کیفیت سازگاری با بازنشستگی تا حد زیادی وابسته به منابع داخلی و خارجی موجود برای ورزشکاران است تا به آنها کمک کند تا به مشکلات شناختی، عاطفی و رفتاری که ممکن است به‌وجود آید، غلبه کنند (استمبولوا، ۲۰۱۰: ۹۵).

با توجه به اهمیت موضوع مطرح شده و مواجه بودن محققان این تحقیق با عوامل مختلف محیطی مؤثر بر آموزش و حمایت ورزشکاران المپیک کشور طی سال‌های طولانی، همکاری با کمیته ملی المپیک، آکادمی ملی المپیک، فدراسیون‌های ورزشی ملی و سازمان‌های ورزشی، به نظر می‌رسد، به موضوع فوق به‌صورت علمی، جامع و کاربردی پرداخته نشده و اقدامات و

1. M. Faisal Suptu
2. Natalia Stambulova
3. Olympic Agenda
4. National Olympic Committees (NOCs)
5. International Sport Federations (IFs)
6. Gordon S. & Lavalee D
7. Natalia Stambulova
8. Pearson & Petitpas
9. Taylor & Lavallee

مطالعات عمیق و کاربردی صورت نگرفته است. چنانچه مواردی نیز وجود داشته باشد مقطعی و موردی می‌باشد. لذا ضروری است به منظور حمایت و کمک به انتقال موفق ورزشکاران المپیک کشورمان از حرفه ورزش به زندگی اجتماعی، درگام نخست شرایط موجود، محیطی بررسی گردد. برای تدوین برنامه راهبردی که اقدام ضروری می‌باشد، ایجاد و اجرای فعالیت‌های مختلف اثر بخش در این زمینه توسط سازمان‌های المپیک و افراد مسئول و همراه ورزشکاران المپیک کشورمان، قطعاً ضروری است ابتدا تحقیقات دقیقی صورت پذیرد.

پیشینه پژوهش: مهم‌ترین سازمان متولی در این زمینه یعنی کمیته بین‌المللی المپیک در فوریه سال ۲۰۰۸، در کنگره استقلال جنبش ورزش و المپیک، «اصول اساسی جهانی حاکمیت خوب در جنبش ورزش و المپیک» را مطرح و از همه اعضای جنبش المپیک خواست این اصول را به‌عنوان حداقل استاندارد خود، اتخاذ و اعمال نمایند. این اصول شامل هفت بخش بوده که بخش شش آن با عنوان «درگیری، مشارکت و مراقبت از ورزشکاران» مشمول هفت توصیه خاص ورزشکاران است از جمله:

- باید برنامه‌های آموزشی، توسعه برنامه‌های «ورزش و مطالعه» ترویج و تقویت گردد.
- باید برنامه‌های مدیریت شغل ورزشکاران ارتقاء یابد.
- باید پرورش ورزشکاران حرفه‌ای برای فرصت‌های حرفه‌ای جدید بعد از ورزش تشویق شود (راجر جکسون، ۲۰۱۸: ۲۰۲).
- محققان در سال ۲۰۱۹ میلادی، طی مکاتبات و با بهره‌گیری از ارتباطات سازمانی قبلی خود با تعدادی از مدیران ورزشی سازمان‌های المپیک دنیا، وضعیت، میزان و نحوه پرداختن سازمان‌های ورزشی المپیک این کشورها در زمینه موضوع تحقیق را پیگیری نمودند که نتایج جالب و متفاوتی حاصل گردید. ماحصل این تحقیقات نشان می‌دهد هر کشور و حتی گاه‌ها هر قاره با بررسی عوامل مختلف محیطی مؤثر، زمینه‌ای، مداخله‌گر، راهبردی... نسبت به تبیین و تدوین برنامه‌های عملیاتی اقدام نموده‌اند، که به چند یافته در این زمینه به شرح زیر اشاره می‌گردد:

یکی از یافته‌ها، راهنمای انتقال شغلی ورزشکاران اروپایی (۲۰۱۲: ۳) بود که در بخشی از آن آمده است، تمهیدات شغلی دوگانه در اکثر کشورهای عضو ورزش نسبتاً جدید است. در کشورهای عضو که این تمهیدات برای مدتی توسعه یافته است، بعضی اوقات فاقد توافقات محکم بین سیستم ورزشی یا بخش آموزشی یا بازار کار هستند. آنها همچنین ممکن است فاقد یک چارچوب قانونی یا یک سیاست بسیار پایدار باشند. یک راهنما می‌تواند به توسعه و بهبود شرایط مورد نیاز برای برنامه‌های شغلی پایدار دوگانه که امکان تنظیم برنامه‌های مناسب برای ورزشکاران با استعداد و نخبه در سراسر اروپا را فراهم می‌کند، مؤثر باشد، از جمله می‌تواند برای ورزشکاران در موقعیت یک دانش آموز-ورزشکار یا کارمند-ورزشکار، مفید باشد.

دستورالعمل مذکور شامل چهار فصل تحت عناوین: مقدمه - زمینه‌های سیاست‌گذاری (نیاز به یک رویکرد بین بخشی و بین وزارتخانه‌ای در سطح ملی، آموزش، استخدام، سلامتی، انگیزه‌های مالی برای ورزشکار) - ابعاد حرفه دوگانه در ورزش اروپا - انتشار، نظارت و ارزیابی می‌باشد (راهنمای انتقال حرفه‌ای ورزشکاران اروپایی، ۲۰۱۲: ۳).

از جمله سازمان‌های المپیک که تلاش نمودند بر اساس شناخت و بررسی محیط ورزشکاران خود برنامه‌های عملیاتی برای انتقال موفق آنان تدوین نمایند، کمیته ملی المپیک بلژیک^۱ بود که از سال ۲۰۱۳ با همکاری گروه ادیکو^۲، بخش برنامه‌های شغلی ورزشکاران که به اختصار اسپ نامیده می‌شود^۳، آژانس‌های ورزشی منطقه‌ای، کمیته ملی المپیک استونی، با همکاری با صندوق بیمه بیکاری استونی، همچنین استفاده از فرصت‌های بورس‌های تحصیلی برای ورزشکاران فعال و بازنشسته تدوین نموده است.

علت بخشی از این تفاوت‌ها در کشورهای مختلف در تحقیق موریس و همکارانش (۲۰۰۷: ۳) به چشم می‌خورد، تحقیقات پیشین از این دیدگاه که ورزشکاران حرفه‌ای و مشغول در سطح قهرمانی، ویژگی‌های منحصر به فردی دارند و این ویژگی‌ها

1. Boic- Belgisch Olympisch & Interfederaal Comité
2. Adecco Group
3. ACP – Athlete Career Program

آنها را از کارکنان اصلی متمایز می‌کند حمایت می‌نماید و به همین دلیل ورزشکاران در پارامترهای عادی رویه‌های منابع انسانی قرار نمی‌گیرند (ریمر، تونگتو، ۱۹۷۸؛ لاینگو، ۱۹۸۲). همچنین تشخیص داده شده است که ورزشکاران نخبه همواره با انتقال سختی از ورزش به زندگی اجتماعی مواجه هستند (پیرسون و پتیپاس، ۱۹۹۰؛ کج، ۱۹۹۱؛ بیلی و دانمارک، ۱۹۹۲)؛ (موریس و همکارانش، ۲۰۰۷: ۱۲).

در میان مقالات و تحقیقات یافت شده در داخل کشورمان نیز که زیاد نمی‌باشند، می‌توان به تحقیق تجاری و مشکل‌گشا (۱۳۹۲: ۱۳) تحت عنوان «روند انتقال ورزشکاران از ورزش قهرمانی به بازنشستگی: مدل مفهومی چارنر و اسپلزبرگ» اشاره نمود. در این تحقیق به تطبیق مدل مفهومی چارنر و اسپلزبرگ که شامل سه مقوله مؤثر خود ورزشکار، محیط وی، درک درست از این موضوع منجر به پدید تطابق می‌باشد، با وضعیت ورزشکاران بازنشسته پرداخته و بررسی نموده است و این مدل را بر روند انتقال از ورزش و بازنشستگی آنان مناسب دانسته است. همچنین مقاله‌ای به «عوامل اثرگذار بر فرایند کناره‌گیری از ورزش قهرمانی در ورزشکاران بازنشسته ایرانی» توسط صالحی و همکاران (۱۳۹۳: ۱) پرداخته شده است، که جامعه هدف این تحقیق نیز ورزشکاران بازنشسته بوده و نتیجه آن نشان می‌دهد، که کناره‌گیری از ورزش رویداد مهمی است که می‌تواند اثرات زیادی بر زندگی ورزشکار داشته باشد و تحصیلات یکی از عوامل مهم اثر بخش نسبت به تطابق با محیط برای ورزشکار محسوب می‌شود. همچنین موسوی (۱۳۹۳: ۱)، مقاله‌ای با عنوان «بررسی عوامل مؤثر بر پایان دوره قهرمانی ورزشکاران حرفه‌ای» کار نموده است که در نتایج آن از کل عوامل مؤثر می‌توان به ترتیب به ۱- آسیب‌دیدگی؛ ۲- باند بازی و بی‌عدالتی در رقابت‌های انتخابی؛ ۳- عدم وجود حمایت‌های مالی مستمر؛ به‌عنوان مهم‌ترین عوامل اشاره نمود.

با توجه به سرعت بالای تغییر و توسعه در زمینه یاد شده در سطح بین‌المللی به نظر می‌رسد به منظور دستیابی به پیامدها و داشتن راهبرد و الگوی اجرایی برای ورزشکاران ملی ما در زمینه مذکور زمان زیادی در اختیار نداریم. و بررسی عوامل مختلف محیطی خاص کشور ما برای ورزشکاران به‌عنوان بخشی از این بررسی‌ها به منظور تدوین راهبردها و برنامه‌های عملیاتی بسیار ضروری می‌باشد.

روش‌شناسی

این مطالعه کیفی از نوع گراند تئوری با رویکرد اشتراوس و کوربین تا مرحله تبیین عوامل محیطی مؤثر و با استفاده از ابزار مکس کیو دی ۲۰۲۰ می‌باشد. در مطالعه‌ی حاضر دلایل بسیاری برای روی آوردن به تحقیق کیفی وجود دارد که مهم‌ترین آنها، قدم گذاشتن به ماورای شناخته‌ها و واردشدن به دنیای مشارکت‌کنندگان در مطالعه‌ی حاضر و مشاهده‌ی موضوع از نگاه آنان و بدین ترتیب دستیابی به کشفیاتی است که به بسط دانش تجربی کمک می‌کند. به‌طور کلی در این روش، افرادی که تجربه شرایط مشابه وجه مشترک آنها محسوب شده؛ معانی و رفتارهای مشترکی را تجربه می‌کنند که مبنای تئوری زمینه‌ای را شکل می‌دهد. (کوربین و اشتراوس، ۲۰۱۴).

جامعه مورد مطالعه محیط پژوهش کیفی، عرصه‌ی واقعی است. یعنی در محلی که افراد مورد نظر به سر می‌برند و تجربیات آنها در آن روی می‌دهد و یا در محل‌هایی که توسط مشارکت‌کنندگان انتخاب می‌شود. جامعه‌ی این پژوهش در برگیرنده‌ی افرادی بودند که در حیطه‌ی ورزش‌های المپیک، تمایل و تجربه‌ی غنی داشتند. در این تحقیق مدیران سازمان‌های المپیک، رؤسای فدراسیون‌های المپیک، مربیان، ورزشکاران المپیک فعال و بازنشسته و متخصصین فعال از جمله اساتید علوم ورزشی در این حوزه مشارکت داشتند. در این پژوهش مهم‌ترین ویژگی نمونه‌ها، داشتن تجربه زنده و دانش یا تخصص مرتبط بود. در این مطالعه نمونه‌گیری ابتدا به‌صورت هدفمند شروع شد و به تدریج به‌صورت نمونه‌گیری تئوریک و عمیق ادامه یافت. در نمونه‌گیری هدفمند، نیاز به انتخاب افرادی بود که درباره پدیده‌ی مورد نظر، مستقیم در ارتباط بوده و علاوه بر تمایل قادر بودند جزئیات اطلاعات تجربی خود را درباره موضوع مورد مطالعه با مصاحبه‌کننده مطرح کنند (ورزشکاران المپیک). در ادامه با توجه

به داده‌هایی که جمع‌آوری شد لازم بود تا برای تکمیل داده‌ها، نمونه‌هایی از سایر افراد دخیل در فرایند هماهنگی بین بخشی نیز گرفته شود (ورزشکاران بازنشسته مشغول به کار و متخصصین ورزشی مرتبط). حجم نمونه مطابق روند مطالعات کیفی در حین کار مشخص شد، و نمونه‌گیری آنقدر ادامه یافت تا اشباع داده‌ها حاصل گردید و محقق به این نتیجه که جمع‌آوری داده‌ها، تکرار مطالب قبلی می‌باشد و نیاز به کد جدید یا گسترش کدهای موجود ندارد.

مشارکت‌کنندگان در مطالعه از ۱۹ مرد و زن تشکیل شده بودند که همگی آنها حداقل بین ده تا چهل سال فعالیت و تجربه در حوزه ورزش قهرمانی و المپیک داشتند (جدول ۲).

جدول ۱: مشارکت‌کنندگان در مصاحبه

ردیف	سمت / موقعیت	سابقه حضور در ورزش	جنسیت
۱	ورزشکار المپیک، شمشیربازی - مشغول در ورزش	۱۷ سال	مرد
۲	ورزشکار المپیک، وزنه برداری - مشغول در ورزش	۲۰ سال	مرد
۳	ورزشکار المپیک، تکواندو - مشغول در ورزش	۲۰ سال	زن
۴	ورزشکار المپیک، تنیس روی میز - مشغول در ورزش	۲۶ سال	مرد
۵	ورزشکار المپیک، تیراندازی - مشغول در ورزش	۲۰ سال	مرد
۶	دبیر کل فدراسیون المپیک وزنه‌برداری	۱۹ سال	مرد
۷	نایب رئیس فدراسیون المپیک تنیس	۱۰ سال	زن
۸	مربی رشته المپیک و مدیر ورزشی	۱۰ سال	مرد
۹	ورزشکار بازنشسته المپیک، کشتی، مدیر ورزشی	۲۸ سال	مرد
۱۰	ورزشکار بازنشسته، رئیس فدراسیون المپیک، سه گانه، استاد دانشگاه	۲۰ سال	مرد
۱۱	مدیر ارشد سازمان‌های المپیک، استاد دانشگاه	۳۰ سال	مرد
۱۲	ورزشکار و مدیر ارشد سازمان‌های المپیک	۴۰ سال	مرد
۱۳	مدیر ارشد سازمان‌های المپیک، مدیر باشگاه فوتبال	۳۵ سال	مرد
۱۴	مدیر ارشد سازمان‌های المپیک	۳۰ سال	مرد
۱۵	مدیر ارشد سازمان‌های المپیک، استاد دانشگاه	۳۸ سال	مرد
۱۶	مدیر ارشد سازمان‌های المپیک	۳۵ سال	زن
۱۷	مدیر ورزشی، روانشناس ورزشی	۲۵ سال	مرد
۱۸	مدیر بخش ورزشکاران کمیته بین‌المللی المپیک (IOC)	۲۷ سال	مرد
۱۹	مدرس و کارشناس بخش ورزشکاران کمیته بین‌المللی المپیک (IOC)	۱۱ سال	زن

روش مصاحبه‌ها با سؤالات برگرفته از ادبیات تحقیق و مدل‌های پیشین و دستورالعمل مرتبط از کمیته بین‌المللی المپیک و البته تجارب مشارکت‌کننده‌ها آغاز و در ادامه به مصاحبه‌های عمیق ختم گردید. طول زمانی مصاحبه‌ها از ۳۰ دقیقه تا ۹۰ دقیقه بود، ارتباط معنی‌داری بین زمان مصاحبه و میزان آگاهی مصاحبه‌شونده از موضوع تحقیق وجود داشت.

در این مطالعه با توجه به الگوی گراند تئوری جهت جمع‌آوری داده‌ها از مصاحبه‌ی عمیق و یادداشت در عرصه‌ی (ممو^۱) استفاده گردید. پژوهشگر با طرح سؤالات کلی مصاحبه را آغاز نمود و سپس بر اساس مطالب و تجربیات بیان شده آن را هدایت و ادامه داد و در صورت لزوم سؤالات اکتشافی جهت باز نمودن بحث در دستیابی به اطلاعات عمیق‌تر پرسیده شد. مدت مصاحبه بر حسب شرایط مختلف متغیر بود.

برای شکل‌گیری مفهوم از ابتدای جمع‌آوری داده‌ها به کدگذاری و تحلیل آنها پرداخته شد. در نهایت ۲۷ کد و ۱۲ مموج استخراج گردید. در این تحقیق با توجه به هدف یافتن موانع و راهکارهای گذار از حرفه ورزشی به زندگی اجتماعی ورزشکاران المپیک ایران، تحقیق تا کدگذاری باز، تعیین مؤلفه‌های مؤثر و پدیده اصلی پیش رفته است. کدگذاری باز کمک به خلق مجموعه‌ای از مفاهیم دست اول می‌کند که ضمن این‌که ریشه در داده‌های خام دارند، انتزاعی هم هستند. محققین در ادامه خط به خط داده‌ها را بازنگری نموده و فرایندهای آن را تشخیص داد و با بهره‌گیری از نرم‌افزار MAXQDA 2020، تجربه تعاملات با ورزش کشور و نیز یادداشتهای در عرصه مصاحبه، کدهای نهایی و مؤلفه‌های اصلی و فرعی را استخراج نمودند.

یافته‌ها

در این مطالعه برای تأیید اعتبار و مقبولیت داده‌ها از روش درگیر شدن طولانی مدت با داده‌ها و صرف زمان کافی برای جمع‌آوری و تجزیه تحلیل داده‌ها، تلفیق در منابع اطلاعاتی، بکارگیری روش‌های چندگانه جهت جمع‌آوری اطلاعات مثل مصاحبه و یادداشت در عرصه، حضور در کانون‌های کارشناسی مانند کمیسیون‌های مرتبط در کمیته ملی المپیک، بررسی داده‌ها توسط اساتید راهنما و مشاور و بازنگری همکاران استفاده شد.

کدهای اولیه ۹۴ مورد و پس از بررسی آنها و تعیین مؤلفه‌ها، ۲۷ کد، ۲ مؤلفه اصلی ساختار / مدیریت و اجتماع / خانواده و سه مؤلفه فرعی و ۱۲ مموج (یادداشت در صحنه) به دست آمد که بر اساس آن بلوک عوامل محیطی مؤثر بر گذار ورزشکاران المپیک ایران شکل گرفت. بخشی از کدگذاری باز در جدول ۳ درج شده است.

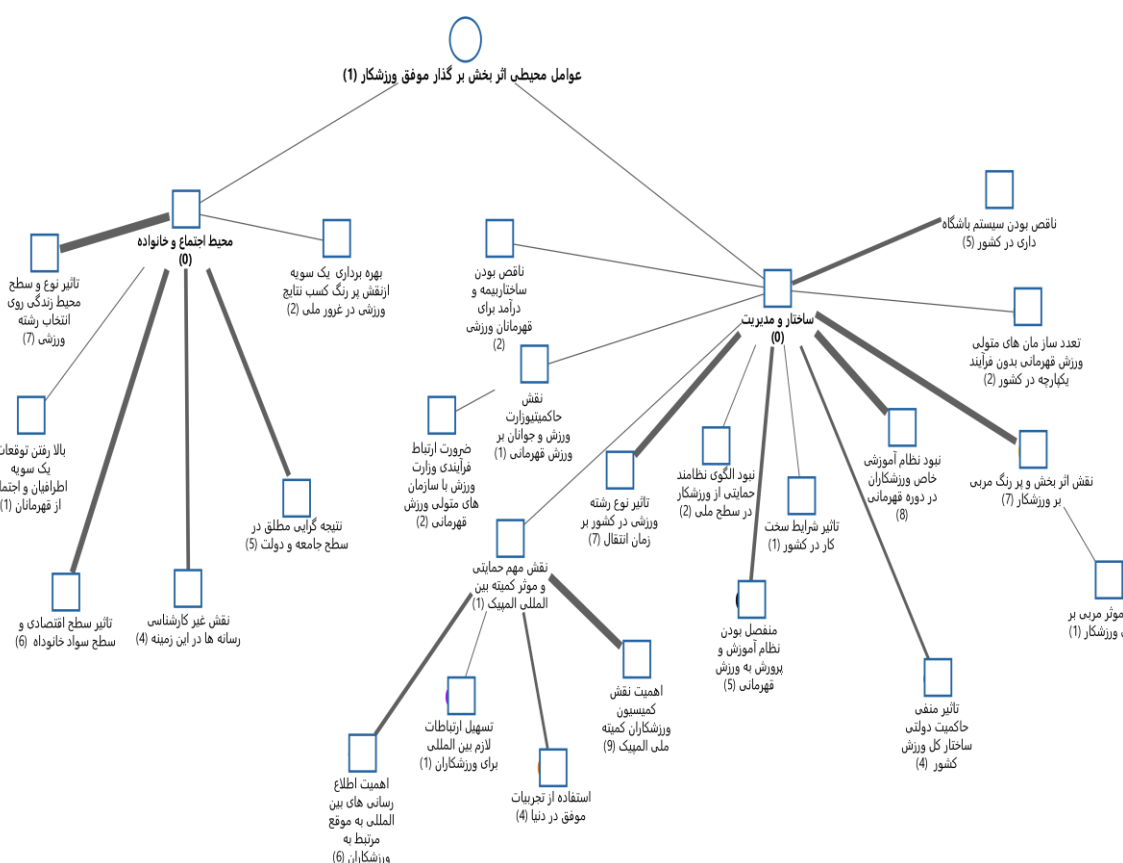
ضمناً با بهره‌گیری از نرم‌افزار ماکس کیو دی ۲۰۲۰، مشاهده شد نقش و اهمیت، نقص سیستم باشگاه‌داری در کشور، نقش پر رنگ مربی، نبود نظام آموزش و پرورش خاص قهرمانان، تأثیر نوع رشته ورزشی، توجه مطلق به نتیجه‌گرایی در سطح جامعه و دولت، تأثیر معنی‌دار سطح اقتصادی و سواد خانواده ورزشکاران، سطح و فرهنگ محیط رشد ورزشکاران با بیشترین تکرار، مهم‌ترین کدها از نظر فراوانی بودند.

جدول ۲: نمونه‌ای از کدهای اولیه و واحدهای معنی‌دار / مفهومی (کدگذاری باز)

کد اولیه و مقولات	جملات مفهومی
تأثیر عوامل محیطی اثربخش بر گذار موفق ورزشکار/ ساختار و مدیریت/ ناقص بودن ساختار تیم و درآمد برای قهرمانان ورزشی	بیمه و حقوق ثابت ورزشی بزرگترین دغدغه ورزشکاران می‌باشد.
تأثیر عوامل محیطی اثربخش بر گذار موفق ورزشکار/ ساختار و مدیریت/ تعدد سازمان‌های متولی ورزش قهرمانی بدون فرآیند یکپارچه در کشور	اتفاقاً در کشور ما چون سازمان‌های متولی ورزش قهرمانی حالا چه درست چه غلط بیشتر است انتظار بیشتری نیز برای بررسی و دادن اهمیت به ورزشکاران قهرمان و زندگی آنان وجود دارد.
تأثیر عوامل محیطی اثربخش بر گذار موفق ورزشکار/ ساختار و مدیریت/ اهمیت نقش حمایتی و مؤثر کمیته بین‌المللی المپیک/ اهمیت نقش کمیسیون ورزشکاران کمیته ملی المپیک	به نظر من کمیسیون ورزشکاران کمیته المپیک نقش بسیار کلیدی دارد. و عدم آشنایی و آگاهی اعضاء آن یکی از علل ناکارآمد بودن فعلی آن است.
تأثیر عوامل محیطی اثربخش بر گذار موفق ورزشکار/ ساختار و مدیریت/ نقش اثربخش و پررنگ مربی بر ورزشکار	مربی و سرپرست تیم و مدیرعامل باشگاه به دلیل ارتباط مستقیم با ورزشکار و نزدیکتر بودن بیشترین نقش را در زندگی ورزشکار دارند.
تأثیر عوامل محیطی اثربخش بر گذار موفق ورزشکار/ ساختار و مدیریت/ نبود نظام آموزشی خاص ورزشکاران در دوره قهرمانی	باشگاه در درجه اول تأثیرگذار است که عملاً در کشور به معنی بین‌المللی، باشگاه واقعی نداریم، سپس مربی، که در واقع باید کمک نماید آموزش و... به ورزشکار منتقل شود که گاهی کمتر به چشم می‌خورد و چه بسا گاهی آموزش‌های منفی نیز وجود دارد. لذا ورزشکاران ما یک بعدی رشد می‌کنند و قطعاً به چالش بر می‌خورند.
تأثیر عوامل محیطی اثربخش بر گذار موفق ورزشکار/ محیط اجتماع و خانواده/ نقش بسیار پررنگ کسب نتایج ورزشی در غرور ملی	مهم‌ترین چیز در زندگی قهرمانی، کسب طلای آسیایی اینچون بود که آرزوی یک روز دور روز من نبود بلکه آرزوی کل دوره ورزشی من به

	خصوص از زمان نوجوانی من بوده، این موفقیت هم رضایت درونی داشت و از همه مهم‌تری باعث بالا رفتن پرچم کشورم شد که حس آن قابل وصف نیست.
تأثیر عوامل محیطی اثربخش بر گذار موفق ورزشکار/ ساختار و مدیریت/ نقش اثر بخش و پر رنگ مربی بر ورزشکار	مربیان نقش بسیار کلیدی دارند، به خصوص مربیان رده‌های پایه و استعدادیابی
تأثیر عوامل محیطی اثربخش بر گذار موفق ورزشکار/ ساختار و مدیریت/ تأثیر شرایط سخت کار در کشور	شرایط ورزشکار بازنشسته، در حال حاضر سخت است. زیرا بازار با ثبات کاری در کشور وجود
تأثیر عوامل محیطی اثربخش بر گذار موفق ورزشکار/ محیط اجتماع و خانواده/ نقش مهم رسانه‌ها	رسانه‌ها نقش مکمل دارند. قطعاً در کنار موارد دیگر بسیار تأثیر دارند.
تأثیر عوامل محیطی اثربخش بر گذار موفق ورزشکار/ محیط اجتماع و خانواده/ نتیجه‌گرایی مطلق در سطح جامعه و دولت	مهم‌ترین نقشی که در دوران ورزشی داشتم بالا رفتن پرچم کشورم بود. که در دیدگاه افراد اطرافم بسیار اثربخش است.
تأثیر عوامل محیطی اثربخش بر گذار موفق ورزشکار/ محیط اجتماع و خانواده/ بالا رفتن توقعات یک سویه اطرافیان و اجتماع از قهرمانان	قهرمان الگو و شناخته شده است لذا حجم توقع اجتماع و اطرافیان به شدت از وی بالا رفته، در حالی که ورزشکار بعد از دوران قهرمانی دیگر آن ظرفیت را ندارد و عدم توان پاسخگویی به این انتظارات ضربه سنگینی به وی می‌زند.
تأثیر عوامل محیطی اثربخش بر گذار موفق ورزشکار/ ساختار و مدیریت/ اهمیت نقش حمایتی و مؤثر کمیته بین‌المللی المپیک/ استفاده از تجربیات موفق در دنیا	از زمانی که کارگاه مربوط از طریق کمیته ملی المپیک ایران برگزار شد با اهمیت آن آشنا شدم، به نظر بنده محتوی این کارگاه، دغدغه بسیار بزرگ و مهمی برای ورزش کشورمان هست. قهرمانان ملی کشورمان در دوره ورزشی خود، بیشتر به دنبال کسب نتیجه و جمع کردن منابع مادی برای پس از دوره قهرمانی هستند. اصلاً به زندگی اجتماعی، مهارت‌های لازم برای پس از قهرمانی فکر نمی‌کنند.
تأثیر عوامل محیطی اثربخش بر گذار موفق ورزشکار/ ساختار و مدیریت/ نبود نظام آموزشی خاص ورزشکاران در دوره قهرمانی	با هماهنگی وزارت ورزش و وزارت علوم امکان تعریف دوره‌های ویژه ورزشکاران را خواهد بود تا با در نظر گرفتن وضعیت ورزشکار در دوره قهرمانی، علاوه بر ارتقاء دانش و مهارت‌های لازم حتی به شغل آینده آنها کمک کنیم.
تأثیر عوامل محیطی اثربخش بر گذار موفق ورزشکار/ ساختار و مدیریت/ نبود نظام آموزشی خاص ورزشکاران در دوره قهرمانی	طرح دانشگاه بدون کنکور به لحاظ اهداف آموزشی خوب است اما باید بپذیریم ورزشکاران زمان کافی برای حضور در کلاس‌ها را مانند یک دانشجوی عادی ندارند لذا تأثیری که باید بگذارد را نخواهد گذاشت.

شکل ۱: بلوک عوامل مؤثر محیطی بر انتقال ورزشکاران از حرفه ورزش به زندگی اجتماعی

قابل ذکر است یک مفهوم اصلی و مرکزی از این مطالعه به‌دست آمد و آن هم «نداشتن دانش و درک مشترک» نسبت به موضوع انتقال موفق ورزشکار از حرفه ورزش به زندگی اجتماعی بود که این چالش در نتایج تحقیقات کمیته بین‌المللی المپیک و کمیسیون ورزشکاران نیز به چشم می‌خورد. یافته‌های این مطالعه نشان می‌دهد که علی‌رغم پیشرفت‌های قابل ملاحظه در حوزه ورزش قهرمانی و المپیکی کشور، متأسفانه ادبیات و درک مشترکی در راستای اهمیت و محوریت ورزشکار در جنبش المپیک و زندگی شخصی وی در سطح سازمانی، اجتماع و خانواده‌ها وجود ندارد. مدیران ارشد سازمان‌های ورزشی المپیکی و حتی گاهاً مربیان و سرپرستان تیم‌های ملی نیز به دلیل چالش‌های موجود در سطح ورزش، مشغولیت به دغدغه‌های روزمره سازمانی، عدم آگاهی‌های لازم به‌خصوص در سطح بین‌المللی، تعدد سازمان‌های متولی ورزش قهرمانی و نبود سیستم باشگاه دارای استاندارد و در نهایت اهمیت بسیار بالای کسب نتیجه در کشور، توجه لازم به مدیریت این منبع مهم ورزشی و نیز اهمیت زندگی اجتماعی آنان چه در دوران قهرمانی و چه پس از آن ندارد.

بحث و نتیجه‌گیری

محققان با مطالعات مکرر، دقیق و موشکافانه متن مصاحبه، مفاهیم را مورد تجزیه و تحلیل قرار دادند تا همه یافته‌ها و معانی احتمالی موجود در داده‌ها را در نظر بگیرند.

عوامل محیطی مؤثر کدبندی گردیدند. با استفاده از مقایسه مداوم کدها و در کنار هم قراردادن کدهای معنایی مشابه زیرطبقات استخراج گردید. یافته‌های به‌دست آمده در زیرطبقات نشان داد که در حال حاضر فرایند آمادگی برای انتقال موفق ورزشکاران المپیکی از حرفه ورزش به زندگی اجتماعی به‌طور نامناسبی در حوزه ورزش قهرمانی در جریان است. بر اساس نتایج به‌دست آمده در این تحقیق و با توجه به مموهای یادداشت شده، عوامل محیطی زیر با بیشترین هم‌پوشانی

که نشان دهنده اشباع نظری مصاحبه شونده‌ها و در واقع بیشترین تأثیر را دارد به شرح زیر می‌باشند:

- محیط اجتماع و خانواده

- اثر منفی نتیجه‌گرایی مطلق در سطح اجتماع و دولت
- تأثیر نوع و سطح محیط زندگی ورزشکار بر انتخاب رشته ورزشی و متعاقباً تأثیر روی ماندن یا ترک زود هنگام

ورزش

- تأثیر زیاد سطح اقتصادی و سواد خانواده در روند انتقال

- ساختار و مدیریت سازمان‌های ورزشی متولی

- اهمیت بالای اطلاع‌رسانی‌های بین‌المللی مرتبط که اکنون بسیار ضعیف است.
- تأثیر زیاد مربی به دلیل میزان نزدیکی، طولانی بودن ارتباط با ورزشکار و اعتماد ورزشکار به وی
- نبود نظام آموزشی خاص شرایط قهرمانان ورزشی در کشور
- تأثیر نوع رشته ورزشی بر میزان حمایت و کسب سرمایه و تأثیر غیرمستقیم روی زمان و کیفیت انتقال
- اهمیت نقش کمیسیون ورزشکاران کمیته ملی المپیک که متأسفانه تاکنون خیلی جدی گرفته نشده است.

نتایج تحقیق حاضر نشان می‌دهد، علی‌رغم نتایج و توصیه‌های کمیته بین‌المللی المپیک در سال ۲۰۱۸ که هم در دستور کار ۲۰۲۰ المپیک و هم در منابع آموزشی آن آمده است، هیچ تمهید و اقدامی در زمینه تقویت و توسعه برنامه‌های آموزشی و پرورشی، ورزش و مطالعه خاص قهرمانان ورزشی در سطح ملی صورت نگرفته است. همچنین در راستای ارتقاء برنامه‌های مدیریت شغلی ورزشکاران، برنامه راهبردی و مؤثری به چشم نمی‌خورد.

با بررسی دستورالعمل‌های منطقه‌ای برخی از کشورها مانند بخش ورزش (آموزش و پرورش) اتحادیه اروپا در سال ۲۰۱۲، کمیته ملی المپیک بلژیک در سال ۲۰۱۳، مطالعه و تدوین راه‌های عملی و راهبردی با تعامل سازمان‌های ذیربط کشورشان مانند صندوق بیمه و نیز بخش اسپ، نتایج تحقیق حاضر نشان می‌دهد، حتی در محیط داخلی کشور ما به دلیل تعدد سازمان‌های ورزشی متولی ورزش قهرمانی، عدم وجود فرآیندهای یکپارچه بین سازمانی، سازمان‌های مرتبط با بیمه و شغل، محیط جامعه و دولت، برنامه مدون، لازم الاجرا و مؤثری در این زمینه وجود ندارد و اقدامات صورت گرفته نیز تاکنون یا مقطعی با در سطح یک یا چند سازمان به صورت مستقل بوده است.

بر اساس نتایج تحقیق حاضر، عوامل محیطی زیادی مانند حمایت خانواده، مربی، سازمان‌های ورزشی از ورزشکار حتی در زمان آسیب‌دیدگی منجر به اتمام دوره قهرمانی، بسیار در گذار موفق و با کیفیت شغلی ورزشکاران مؤثر و دارای اهمیت است که نتایج تحقیق تیلور و لاول، ۱۹۹۰ و جی روبرت و همکارانش، ۱۹۹۸ را تأیید می‌نماید.

همچنین نتایج تحقیق حاضر نشان داد سیستم آموزشی خاص و ویژه شرایط قهرمانان ورزشی در کشور به چشم نمی‌خورد و آموزش‌های فعلی به خصوص فرصت تحصیلات تکمیلی وزارت علوم، کارایی لازم را برای قهرمانان ورزشی که بیشترین وقت خود را در اردوها و مسابقات صرف می‌کنند ندارد که نتایج تحقیق موریس و همکارانش در سال ۲۰۱۴ این موضوع را تأیید می‌نماید.

عدم توافق مؤثر و مدون بین سازمان‌های ورزشی متولی در کشور ما مانند کمیته ملی المپیک، وزارت ورزش و جوانان و فدراسیون‌های المپیک از عوامل منفی تأثیرگذار در انتقال ناموفق قهرمانان ملی ماست که این نتیجه در راهنمای انتقال شغلی ورزشکاران اروپا در سال ۲۰۱۲ علت اصلی تدوین دستورالعمل برای این منطقه شده است.

در نتایج تحقیق تجاری و مشکل‌گشا در سال ۱۳۹۲ شمسی تأثیر بسیار محیط رشد ورزشکار در انتقال موفق با نتیجه تحقیق حاضر هم سو می‌باشد. اما مطابق تحقیق حضار استفاده از مدل اسپلزبرگ کاملاً برای ورزش کشور ما منطبق نمی‌باشد. در تحقیق موسوی نیز در سال ۱۳۹۳، اشکالات موجود در ساختار و مدیریت ورزش کشور را در انتقال ناموفق ورزشکاران بسیار مؤثر دانسته که در نتایج تحقیق حاضر نیز این نتیجه به چشم می‌خورد.

در نهایت به منظور حمایت و کمک به انتقال موفق ورزشکاران از حرفه ورزشی به زندگی اجتماعی، ضروریست برنامه‌ریزی

راهبردی در سطح کلان ساختار و مدیریت ورزشی کشور تدوین و برای اجرا به فدراسیون‌های ملی که مستقیم با ورزشکار و خانواده‌های آنها ارتباط دارند، تفویض گردد. همچنین فرآیندها و ارتباطات قانونمند و مستمر کسب و اطلاع‌رسانی‌های به موقع از رویکردهای بین‌المللی در این زمینه بسیار ضروری است. در واقع آگاه کردن، اطلاع‌رسانی و آموزش ورزشکاران از سنین پایین نقش مؤثری در انتقال موفق خواهد داشت. اطلاعات و میزان تسلط خانواده‌ها به رشته ورزشی که فرزندشان در آن قدم گذاشته است نقش اساسی دارد لذا آموزش و آگاه کردن خانواده نیز باید در برنامه‌های ورزش قهرمانی پیش‌بینی گردد. تغییر نگرش جامعه و دولت در خصوص نتیجه‌گرایی بسیار مهم است. معرفی و شناساندن دقیق نقش و اهداف کمیسیون ورزشکاران کمیته ملی المپیک به فدراسیون‌ها و ورزشکاران المپیکی بسیار لازم و از سوی دیگر دقت و حساسیت در تشکیل و ترکیب این کمیسیون ضروری است.

منابع

- تجاری، فرشاد؛ مشکل گشا، الهام (۱۳۹۰). روند انتقال ورزشکاران از ورزش قهرمانی به بازنشستگی: مدل مفهومی. چارنر و اسپنلبرگ. پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، فصلنامه مدیریت ورزشی، شماره ۱۹: ۶۳-۸۰.
- صالحی، حمید؛ امیرپور نجف‌آبادی، ندا؛ نمازی‌زاده، مهدی (۱۳۹۳). «عوامل اثرگذار بر فرایند کناره‌گیری از ورزش قهرمانی در ورزشکاران بازنشسته‌ی ایرانی»، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، فصلنامه رفتار حرکتی، ۶(۱۵): ۵۶-۱۴۳.
- موسوی، سید جعفر (۱۳۹۳). «بررسی عوامل مؤثر بر پایان دوره قهرمانی ورزشکاران حرفه‌ای»، پژوهشنامه مدیریت ورزشی و رفتار حرکتی، شماره ۲۰: ۱۴۳-۱۵۴.
- Adecco Group, Olympic Solidarity (2005). Athlete365 Career+ Outreach Workbook, p.3, www.olympic.org/athlete365/career
- EU Expert Group "Education & Training in Sport" at its meeting in Pozna (2012). EU Guidelines on Dual Careers of Athletes, Recommended Policy Actions in Support of Dual Careers in High-Performance Sport, p3.
- Gordon, S., & Lavallee, D (2012). Career transitions. In T. Morris & P. Terry (Eds.), *The new sport and exercise psychology companion* (pp. 567-582)
- J. Robert Grove and et al (1998). "Account-Making: A Model for understanding and Resolving Distressful Reactions to Retirement from Sport", *The Sport Psychologist*, Human Kinetics Publisher, 12: 52-67.
- Jackson, Roger, (2018), *Sport Administration Manual Book*, International Olympic Committee, pp. 202.
- Jackson, Roger, (2018), *Sport Administration Manual Book*, International Olympic Committee, pp. 58.
- Jackson, Roger, (2018), *Sport Administration Manual Book*, International Olympic Committee, pp. 29.
- Jackson, Roger, and et al (2018). *Sport Administration Manual Book*, International Olympic Committee, pp. 12-13.
- Kadlcik, Jiri; Flemr, Libor (2008). "Athletic career termination model in the Czech Republic", *International review for the sociology of sport*, 43/3: 251-269.
- Morris and et al (2007). *An Analysis of Organizational Structure and Transition Outcomes in the Youth-to-Senior Professional Soccer Transition*, Liverpool John Moores University research online, pp. 216-234.
- Stambulova, Natalia (2010). "Counseling Athletes in Career Transitions: The Five-Step Career Planning Strategy", *Journal of Sport Psychology in Action*, 1: 95-105.
- Stambulva, Natalia (2009). *ISSP Position Stand: Career Development and Transitions of Athletes*.
- Strauss, A., & Corbin, J. (1998-2014). *Basics of qualitative research: Techniques and procedures for developing grounded theory* (2nd Ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Strauss, A., & Corbin, J. (2015). *Basics of qualitative research: Techniques and procedures for developing grounded theory* (2nd Ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Suptu, M. Faisal (2012). *Athletic Career Transition: A qualitative inquiry into ex-athletes' experiences of the sports system in Singapore*, Master Thesis in Sport and Exercise Psychology, Department of Sport Sciences University of Jyväskylä, pp.1-15.

- www.Olympic.org/Olympic-Solidarity
- www.olympic.org/athlete365/athletesdeclaration

به این مقاله این گونه استناد کنید:

کریمی، ناهید؛ گودرزی، محمود؛ علیدوست قهفرخی، ابراهیم (۱۴۰۲). «عوامل محیطی مؤثر بر انتقال موفق ورزشکاران المپیک ایران از حرفه ورزشی به زندگی اجتماعی»، پژوهش‌های معاصر در مدیریت ورزشی، ۱۳ (۲۵): ۲۱-۳۲.